

Borgarráð
Tjarnargata 11
101 Reykjavík

Reykjavík 28. febrúar 2023

Tilv. ÞON23010028

Umsögn um framtíðarhögun Borgarskjalasafns Reykjavíkur

Þann 21. febrúar sendi skrifstofa borgarstjórnar borgarskjalaverði til umsagnar tillögu borgarstjóra um að leggja niður Borgarskjalasafn í núverandi mynd, í framhaldi af skýrslu KPMG um framtíðarhögun starfsemi Borgarskjalasafns Reykjavíkur, dags. 14. febrúar 2023, ásamt fylgiskjölum sem tekið var fyrir á fundi borgarráðs nr. 5696, þann 16. febrúar 2023. Fram kom að tillagan væri trúnaðarmerkt.

Borgarskjalavörður þakkar fyrir að hafa fengið til umsagnar tillögu um að leggja niður Borgarskjalasafn þann 21. febrúar. Tillagan hafði ekki verið kynnt fyrir henni eða starfsmönnum safnsins áður en hún var lögð fram og fékk borgarskjalavörður í fyrsta sinn að sjá tillöguna fimm dögum eftir að hún var lögð fram. Borgarstjóri hefur ekki fundað með starfsmönnum Borgarskjalasafn að kynna tillögu sína eða skýra út orsakir þess að hún er lögð fram. Sviðsstjóri ÞON og starfsmannastjóri óskuðu eftir stuttum fundi með starfsmönnum 16. febrúar að kynna að til stæði að leggja niður safnið, án þess að tillagan sjálf væri kynnt fyrir starfsmönnum, tímalína eða hvaða áhrif hún myndi hafa á starfsemina. Starfsmenn eru því algjörlega í lausu lofti um framhald starfsemi safnsins ef tillaga borgarstjóra um niðurlagningu verður samþykkt.

Borgarskjalavörður hvetur borgarstjóra til að endurskoða tillögu sína um niðurlagningu Borgarskjalasafns og fram fari dýpri greining á stöðu og stefnu Borgarskjalasafns með hagsmuni borgarinnar, borgarbúa og allra þeirra sem skjöl borgarinnar snertir. Borgarskjalasafn er ein af grunnstoðum borgarinnar og

mikilvægt að ekki sé óvissa um framtíð þess. Tryggja þarf stöðugt og skilvirkt aðgengi að gögnum borgarinnar um ókomna framtíð og það næst eingöngu fram með áframhaldandi tilvist þess.

Svo virðist sem verkið hafi verið byrjað á öfugum enda. Borgarstjóri leggur fram tillögu um að leggja safnið niður áður en borgin hefur sjálf unnið kostnaðarútreikninga og kannað hvort Þjóðskjalasafn hafi yfirhöfuð bolmagn til að taka við stærsta skjalasafni landsins á eftir því sjálfu og öllum verkefnum Borgarskjalasafns og hver væri kostnaður við það. Ljóst er að kostnaðurinn er ekki eingöngu fast geymslugjald, eins og gefið er í skyn í skýrslu KPMG.

Tillagan byggir á þremur sviðsmyndum sem KPMG vann fyrir sviðsstjóra ÞON í árslok 2022. Settur var á fót starfshópur í kjölfar samþykktar borgarráðs 1. september 2022. Varð fljótlega ljóst að hann gegndi litlu hlutverki og fengu meðlimir hópsins aldrei senda endanlega skýrslu. KPMG var ekki tilbúið í að funda með Borgarskjalasafni til að fara yfir tölur og leiðir. Lítið tillit var tekið til athugasemda Borgarskjalasafns. Í greiningarvinnu KPMG var ekkert skoðað hverjir væru styrkleikar safnsins og hvað væri vel gert eða hvaða verkefni þyrfti að auka fjármagn til og bæta. Orðalag skýrslunnar er gildishlaðið og einblínt á vandamálin. Tillögur að lausnum snúa að því að minnka umfang þess og fela öðrum verkefnum, í stað þess að skoða leiðir til að efla safnið og hvað þarf til þess. Þannig sést að ekkert er rætt um t.d. störf lögfræðings safnsins, aðgangsmál, söfnun einkaskjalasafna eða miðlun safnsins á safnkosti. Eðlilegra væri að horfa á tækifæri safnsins í breyttu umhverfi og hvernig hægt sé að styðja safnið í vegferð sinni. Ljóst er að safnið hefur verið undirmanna og undirfjármagnað í mörg ár, þrátt fyrir aukin verkefni.

Sérstaklega þarf að fara yfir kostnaðartölur í viðauka. Kostnaður við leiðirnar þrjár er villandi og ekki samanburðarhæfar. Þar er blandað saman rekstrartölum og fjárfestingartölum. Ýmislegt er misskilið í eldri húsnæðisgreiningum fyrir safnið, til dæmis er rætt um mannaflapörf næstu 30 ár en í kostnaðartölum látið er sem fjölgun starfsmanna komi öll til framkvæmda á einu bretti. Ekki eru skoðaðir fyrirvarar varðandi fermetra í geymsluhúsnæði ef stafræn langtímavarsla kemst á fyrr en áætlað var og

stefnir í að geri með sama áframhaldi. Ljóst er kostnaðaráhrif þriðju sviðsmyndar gagnvart ríkinu eru vanmetin. Nánar verður farið í það hér á eftir.

Starfsemi Borgarskjalasafns skiptir máli, það er ein af þjónustustofnunum borgarinnar í þágu borgarbúa, stofnana, fræðimanna og fleiri. Sérhæfing þess er að safna skjölum og heimildum til að skjalfesta ákvarðanir borgarinnar og líf borgarbúa, allt frá vöggju til grafar, bæði með því að tryggja að skjöl borgarstofnana og fyrirtækja varðveitist og safna skjölum einstaklinga, félagasamtaka og fyrirtækja í Reykjavík. Safnið er komið á fleygiferð í stafrænni varðveislu, skjalaskrá og ljósmynduðum skjölum er miðlað á vef og eru nú á þriðja hundruð síðna á honum, safnið veitir ráðgjöf um skjalastjórn, samþykkir málalykla og skjalavistunaráætlanir og hefur eftirlit með skjalavörslu borgarstofnana.

Virk og vönduð skjalavarsla er hluti af grunnverkefnum opinberra aðila, allt frá því erindi er stofnað eða skjal berst og þar til skjöl eru komin í langtímvistun á skjalasafn eða eytt skv. heimild þar um. Höfuðborgir landa í Evrópu eru öll með eigið skjalasafn sem eru með metnaðarfullt starf. Dæmi um slík söfn eru söfnin í Amsterdam, Stokkhólmi og Kaupmannahöfn. Borgarskjalasöfn eru einfaldlega hluti af verkefnum borga í Evrópu.

Borgarskjalasafn er annað stærsta skjalasafn landsins næst á eftir Þjóðskjalasafni. Safnið starfar eftir lögum um opinber skjalasöfn nr. 77/2014 þar sem hlutverk þess og verkefni þess eru skilgreind.

Safnið hefur eftirlit með skjalavörslu borgarstofnana, starfseininga og fyrirtækja borgarinnar og byggðasamlaga. Safninu ber að leiðbeina þessum aðilum um skjalastjórn og skjalavörslu, varðveita eldri skjöl borgarinnar á tryggan hátt, hafa þau skráð samkvæmt gildandi reglum og aðgengileg til notkunar. Í samræmi við eftirlitshlutverk sitt gerir Borgarskjalasafn frumkvæðisathuganir á skjalavörslu ef þurfa þykir.

Skjalavarsla hjá Reykjavíkurborg er samkvæmt lögum og reglum þar um og hefur farið batnandi á síðustu árum. Stjórnendur eru meðvitaðri um skyldur sínar í þeim efnum og jákvætt er stofnun sérstakrar skjalastýringar hjá borginni og hversu vel innleiðing

Hlöðunnar - skjalavistunarkerfis borgarinnar hefur gengið. Borgarskjalasafn og skjalastýring borgarinnar eru í virku og góðu samstarfi um að bæta skjalavörslu borgarinnar. Borgarskjalasafn tekur við eldri skjölum borgarinnar sem ákveðið hefur verið að varðveita til framtíðar. Safnið er á fullri ferð í stafrænni umbreytingu, sem leiðir til þess að í framtíðinni mun koma minna inn af pappírsskjölum en meira af rafrænum afhendingum til langtíma vörslu en áður hafði verið gert ráð fyrir. Tölur KPMG um geymslur eru því orðnar úreltar. Safnið er leiðandi í því að hafa samband við svið, skrifstofur og fyrirtæki borgarinnar til að kortleggja gagnakerfi og kalla eftir tilkynningum um kerfi. Þegar þær eru komnar, er tekin ákvörðun hvort þörf er að varðveita gögn úr kerfunum, hvort þau séu tæk til þess og ákveðin afhendingardagsetning fyrir fyrstu vörsluútgáfu. Borgarskjalasafn er órjúfanlegur hluti af keðju skjalavörslu hjá borginni sem mikilvægt er að gangi snurðulaust fyrir sig. Þegar skjöl eru komin til safnsins ber safnið ábyrgð á þeim og afgreiðir úr þeim, þar á meðal úr skjölum barnaverndaryfirvalda og önnur trúnaðarskjöl. Það skiptir miklu máli að starfsmenn Borgarskjalasafns hafa yfirsýn yfir

Miklar þróun á sér nú stað hjá opinberum skjalasöfnum, þar sem verkefni þeirra eru að breytast. Móttaka skjala er að færast frá pappír yfir í rafræn skil. Þróunin hefur verið hraðari með stafrænni umbreytingu sveitarfélaga. Héraðsskjalasöfnin hafa verið að breytast á síðustu árum og starfsmenn þeirra eru betur menntaðir sérfræðingar og tilbúnir til að takast á við breytt verkefni. Héraðsskjalasöfnin eru farin af stað í kortlagningu kerfa og að undirbúa móttöku afhendinga rafrænna gagnasafna og fylgja þar fordæmi Borgarskjalasafns sem fór af stað með verkefnið fyrir nokkrum árum.

Það að Borgarskjalasafn þurfi nýtt húsnæði er fyrst og fremst tengt því að það þurfi að rýma húsnæði sitt í Grófarhúsi til að víkja fyrir Borgarbókasafninu. Borgarskjalasafn er ánægt með höfuðstöðvar sínar og þarf ekki nýtt húsnæði að óbreyttu. Rekstur Borgarskjalasafns er hagkvæmur og kostar það einungis um 175 milljónir á ári, þar af fara 60 milljónir í húsaleigu til borgarinnar og 7 milljónir í að greiða fyrir tölvuþjónustu innan borginni.

Hins vegar virðist sem í áætlunum um endurgerð Grófarhúss sé ekki gert ráð fyrir kostnaði við að flytja Borgarskjalasafn í nýtt húsnæði né hvergi að finna áætlun um kostnað við að byggja eða endurgera húsnæði fyrir Borgarskjalasafn. Í þriggja ára áætlun lagði ÞON ekki fram greiningu á kostnaði við flutning Borgarskjalasafns til að rýma fyrir Borgarbókasafni. Í stað þess að leggja niður safnið væri eðlilegra að áætla kostnað við útvegum nýs húsnæðis fyrir það og hver væri kostnaður fyrir hvert ár. Þegar aðrar stofnanir borgarinnar þurfa að flytja, til dæmis þjónustumiðstöðvar eða barnavernd, er kostnaður við það einfaldlega settur inn í áætlanir. Engar skýringar hafa komið fram af hverju það var ekki gert í þessu tilviki.

Jafnframt má benda á að borgarstjóri og þáverandi mennta- og menningarráðherra hafa verið í viðræðum um möguleika þess að Borgarskjalasafn og Þjóðskjalasafn myndu flytja í sameiginlegar höfuðstöðvar og vera með sameiginlegt varðveisluhús, þótt bæði söfnin yrðu sjálfstæð áfram. Í kjölfarið fór greiningarvinna af stað, sem bæði Þjóðskjalasafn og Borgarskjalasafn tóku fullan þátt í. Í ljós kom að margvísleg samlegðaráhrif væri af því að hafa húsnæði höfuðstöðva beggja safnanna á sama stað þótt bæði söfnin héldu sjálfstæði sínu og að byggt yrði sameiginlegt varðveisluhús, með aðskildum einingum. Frumathuganir voru komnar það langt að þær biðu eingöngu undirritunar og samþykkis borgarráðs. Síðan þær voru gerðar, hefur það breyst að nú er Borgarskjalasafn komið á fulla ferð í stafrænni varðveislu fyrir borgarstofnanir, ekki er lengur þörf á að prenta út nema hluta skjala og ekki er sama þörfin fyrir geymslur í framtíðinni.

Áherslur Borgarskjalasafns síðustu ár hafa miðast við að undirbúa valkost tvö, það er að safnið verði sjálfstætt áfram, fari í sameiginlegar höfuðstöðvar og varðveisluhús með Þjóðskjalasafni og nýti þau samlegðaráhrif sem skapast, til hagræðis og öflugri þjónustu.

Af því sögðu má benda á að kostnaður við sviðsmyndirnar þrjár í skýrslu KPMG er misvísandi og ekki samanburðarhæfur. Borgarskjalavörður vill því jafnframt benda á eftirfarandi athugasemdir:

Starfsmannamál

Ýmislegt er misskilið í húsnæðisskýrslum, til dæmis er í þeim rætt um mannaflapörf næstu 30 árin en í kostnaðartölum látið er sem fjölgun starfsmanna komi öll til framkvæmda á einu bretti.

Heildar launakostnaður hækkar skv. skýrslu KPMG um 51,3% milli árana 2022-2024, lækkar um 8% milli árana 2024-2025 en eykst svo aftur um 10,5% milli árana 2025-2026. Það er ekki verið að ráða 5-6 starfsmenn á þessu ári og hefur aldrei staðið til þ.e. 2023.

Húsnæðismál

Innri leiga hækkar á milli árana 2027-2028 um 423% skv. skýrslu KPMG. Ekki er ljóst skv. þessu hvernig hægt er að leigja húsnæði sem enn er í byggingu skv. áætluðum byggingarkostnaði árin 2028-2029.

Húsnæðiskostnaður er tvítalinn, bæði hækkandi innri leiga og síðan kostnaður við byggingu sem reiknast ekki sem rekstrarkostnaður, heldur er reikningur inn í innri leigu til lengri tíma. Ekki er hefðbundið að setja kostnað við byggingu húsnæðis eða endurbætur, sem kostnað við rekstur.

Þá má benda á það að settar eru fram sömu forsendur skv. sviðsmynd 1 bls. 63 bls. og sviðsmynd 2 bls. 64 en samt eru mismunandi tölur í þeim:

- Bls: 62. Innri leiga: 2028 (kr. 313.731) - 2029 (kr. 321.574)
- Bls: 64. Innri leiga: 2028 (kr. 307.456) - 2029 (kr. 315.142)

Í skýrslu KPMG er talað um í viðauka að innri leiga miðist við að núverandi fermetrafjöldi Borgarskjalasafns en gert er ráð fyrir því að flutningar yfir í nýtt húsnæði fari fram 2028 og 2029. Við það að flytja yfir í nýtt húsnæði eykst fermetrafjöldi í 5.167 m². Núverandi húsnæði auk fjargeymslu er um 2000 fm. Og því er áætluð aukning um 3200 fm á einu bretti. Það er reiknað út frá eldri gögnum sem eru ekki lengur í gildi eins og fram hefur komið. Núverandi áætlanir safnsins gera ráð fyrir 1200 fm. viðbótarþörf til framtíðar þar sem bæði er um hraðari þróun og skil á rafrænum gögnum og möguleika á

magnskönnun pappírsskjala sem leiðir til minni pappírsskila langt umfram fyrri áætlanir. Er það í fullu samræmi við áætlanir og stefnu Þjóðskjalasafns.

Rekstrarkostnaður 2022 var 175 milljónir. Þar af voru 69 milljónir í húsnæðisleigu sem er í Reykjavíkurborgar. Þannig haldast þeir fjármunir innan reksturs borgarinnar en eru ekki kostnaður út við eins og geymslugjald Þjóðskjalasafnsins kemur til með að vera. Árlegur kostnaður við geymslu núverandi safnkosts Borgarskjalasafns pr. hillumetra á ári innan Þjóðskjalasafnsins (miðað við gjaldskrá <https://skjalasafn.is/gjaldskra> í dag) er hins vegar 63 milljónir og kemur til með að stigmagnast árlega m.t.t. hækkunar gjaldskrár ÞÍ og þeirra pappírs sem enn er eftir að afhenda til safnsins frá stjórnýslu og stofnana borgarinnar. Þannig mun geymsla pappírsskjala hjá ÞÍ verða kostnaðarsamari fyrir borgina en núverandi staða.

Ekki eru skoðaðir fyrirvarar varðandi fermetra í geymsluhúsnæði ef stafræn langtímavarsla kemst á fyrir en áætlað var og mun sannarlega gerast á næstu misserum. Safnið fær aldrei fjárveitingar til byggingar húsnæðis heldur reiknast slíkt í innri leigu til lengri tíma. Í valkostum 1 og 2 eru settar inn tölur um húsbyggingar sem eiga ekki heima þar og til viðbótar innri leigu bætt við tölurnar til að hækka þær.

Safnið á von á færri hillumetrum en hafði verið áætlað árið 2018 og því er minni þörf á geymsluplássi. Borgarskjalasafn varðveitir í dag um 10.500 hm af skjölum. Talan 31,3 km á ekki lengur við eins og þá var áætlað. Þróunin við stafræna varðveislu hefur verið miklu hraðari en gert var ráð fyrir, taka má á móti rafrænum gagnasöfnum afturvirkta samkvæmt reglum um tilkynningu, (skv. samþykkt og skil á rafrænum gagnasöfnum nr. 877/2020) og því væri eðlilegra að miða við 20 km eftir 20 ár. Gera má fastlega ráð fyrir því að eftir 30 ár verði löngu hætt að taka við pappírsskjölum. Einnig má nefna að minna er af skjölum hjá afhendingarskyldum aðilum borgar en hjá ríkinu þar sem Borgarskjalasafn miðar við afhendingu eftir 20 ár en Þjóðskjalasafn við afhendingu eftir 30.

Árið 2018 var 96 hillumetrum skilað til Borgarskjalasafns. Áætlað er að á þessu ári, 2023 verði skilað inn 150 hillumetrum. Árleg aukning milli ára er því um 8% á ári. 150

hm viðbót við núverandi safnkost eykur geymslukostnað hjá Þjóðskjalasafni um 900.000 kr. árlega miðað við gjaldskrá ÞÍ bara vegna geymslugjalda.

Ekki er eðlilegt að blanda saman í skýrslu KPMG einni tölu fjárfestingu við nýtt húsnæði og flutning og síðan rekstrarkostnað. Eðlilegra væri að aðskilja þennan kostnað með skýrum hætti. Annars vegar kostnaður við uppbyggingu húsnæðis, kostnaður við flutning og síðan rekstrarkostnaður á ári.

Í skýrslu KPMG segir, “Það gæti þó verið skynsamlegt að áður en verkefni Borgarskjalasafns eru færð til Þjóðskjalasafns að klárað verði að skanna inn í samstarfi við Þjóðskjalasafn allan safnkost safnsins svo hann sé strax frá upphafi rafrænt aðgengilegur borginni. Þannig ætti aðgengi að safnkostinum ekki að grundvallast á forgangsröðun Þjóðskjalasafns við innskönnun.”. Þarna vantar enn og aftur tíma- og kostnaðargreiningu sem ætti þá að vera inn í áætluninni en engar tölur liggja fyrir og allur kostnaður í algjörrí óvissu.

Kostnaður vegna flutnings til Þjóðskjalasafns

Í skýrslu KPMG í 3 sviðsmynd kemur fram að einskiptiskostnaður vegna flutninga safnkosts Borgarskjalasafns til Þjóðskjalasafns sé 129.600.000 kr. Það er að skoðun borgarskjalavarðar að þar sé um algjört vanmat að ræða.

Skv. bréfi Þjóðskjalasafns til bæjarstjóra Akraness dags. 19. febrúar 2021 um mat á umfangi og kostnaði við mögulega niðurlagningu Héraðsskjalasafns Akraness þá var áætlaður kostnaður vegna flutninganna (811 hillumetrar + vinna starfsfólks ÞÍ) 42.600.000 kr. auk kostnaðar við flutninga skjalanna með flutningabílum og fyrirvara um ástand safnkosts og geymsluskráa. Ef það er yfirfært yfir á núverandi safnkost Borgarskjalasafns sem telur í dag 10,5 hillukílómetra (10.500 hillumetrar) þá er áætlaður kostnaður (uppfærður með verðlagsvísitölu Hagstofunnar til janúar 2023), 636.498.953 kr. Þarna er um **506.898.953** kr. mismunur á kostnaðartölur.

Geymslukostnaður hjá Þjóðskjalasafns Íslands

Pappírsvarðveisla

Í skýrslu KPMG er áætlun sem gerir ráð fyrir línulegri aukningu í hillumetrum Borgarskjalasafns en að magn gígabæta haldist óbreytt.

Heildarkostnaður sem Borgarskjalasafn þyrfti að greiða Þjóðskjalasafni næstu 3 ár eftir flutninga er rúmlega 147 m.kr á ári eða samtals 486 m.kr. Hins vegar vantar í skýrsluna upplýsingar um að Reykjavíkurborg þyrfti að borga fyrir geymslu á hverju ári og að gjaldskrá geti breyst fyrirvaralaust. Þannig má benda á að rekstrarkostnaður Borgarskjalasafns árið 2021 var 168 milljónir. Þar af voru 55 milljónir í húsnæðisleigu sem er alfarið í eigu Reykjavíkurborgar. Þannig haldast þeir fjármunir innan reksturs borgarinnar en eru ekki kostnaður út á við eins og geymslugjald Þjóðskjalasafnsins kemur til með að vera.

Árlegur kostnaður við geymslu núverandi safnkosts Borgarskjalasafns pr. hillumetra á ári innan Þjóðskjalasafnsins (miðað við gjaldskrá <https://skjalasafn.is/gjaldskra>) er hins vegar 63 milljónir og kemur til með að stigmagnast árlega m.t.t. hækkunar gjaldskrár ÞÍ og aukinna pappírsskila borgarinnar. Þannig verður geymsla pappírsskjala hjá ÞÍ mun dýrari en núverandi staða.

Rafræn gagnavarðveisla

Ekki var óskað eftir tölum frá Borgarskjalasafni um afhendingaráætlanir úr gagnakerfum á árunum 2023 til 2029 til að nota í greiningu KPMG. Skv. kortlagningu rafrænna gagnasafna sem safnið hóf árið 2020 og er í stöðugri vinnslu er augljóst að um mikið magn gagna á rafrænu formi verði skilað á næstu árum. Nú þegar hafa 26 tilkynningar um rafræn gagnasöfn verið afgreiddar og mikilvægt er að greina sem fyrst það magn sem er í þeim kerfum sem teljast skilaskyld skv. þeim upplýsingum sem fyrir liggja til að setja fram áætlun um rafræn skil næstu árin.

Í skýrslu KPMG er ekki gert ráð fyrir neinni aukningu á mótteknum vörsluskram á árunum 2023 - 2029 sem er ekki í samræmi við þær áætlanir sem safnið hefur þegar gert við afgreiðslu tilkynninga um rafræn gagnasöfn og ákvarðanir þeim lútandi. Aðeins er gert ráð fyrir geymslu á einni vörsluskra sem er nú í afhendingarferli. Alls ekki verður um óbreytt magn gígabæta að ræða frá árinu 2027-2029 eins og kemur fram í

skýrslunni. Aðeins er talað um varðveislu á einni vörslukrá í henni. Um er að ræða 5 ára málasafn fyrirtækis borgarinnar sem er 870 gb að stærð og mun því árlegur kostnaður við geymslu á því gagnasafni einu vera skv. Gjaldskrá ÞÍ 1.044.000 kr. Gera má ráð fyrir því í upphafi á móttöku gagnasafna muni koma inn stór söfn þegar verið er að færa eldri gagnasöfn yfir í rafræna varðveislu og því mun á næstu árum fjöldi gb í innkomnum vörsluskram fjölga gífurlega og kostnaður samhliða því ef varðveita á þau á ÞÍ skv. Gjaldskrá.

Skv. skýrslu KPMG mun uppsetning á tækjakosti vegna langtímarvarðveislu rafrænna gagna skv. kostnaðargreiningu sem unnin var fyrir Þjóðskjalasafn kosta um 500 milljónir króna. Sú kostnaðargreining gerir ráð fyrir þremur stöðugildum tengt upplýsingatækni og fimm stöðugildum í þjónustuver á næstu fimm árum. Kostnaður vegna fjárfestinga og reksturs nær yfir innleiðingu á tæknibúnaði og þróun á honum, prófanir, kennslu, breytingastjórnun, ferlahönnun o.s.frv. Hins vegar kemur ekki fram að þessi þjónusta er þegar innt af hendi í gegnum samning við NEA og sá kostnaður er 3.077.000 kr. árið 2023. Því á þessi kostnaður ekki við um Borgarskjalasafn.

Í kostnaðaráætlun Borgarskjalasafns framtíðarinnar í skýrslu KPMG kemur fram að kostnaður vegna vinnslu og varðveislu vörsluskraa er sagðar kosta 2 milljónir árið 2024 og 1,5 milljón árið 2025 en ekkert eftir það. Ekki kemur fram hvaða kostnað er hér um að ræða en benda má á að kostnaður vegna NEA og nýtt upplýsingakerfi (Scope) sem sérstaklega eru skilgreindir eru hluti af UT kostnaði í rekstri safnsins og því ekki viðbót eins og lesa má á þessum tölum.

Staða langtímarvarðveislu rafrænna gagnasafna

Langtíma varðveisla gagnasafna er mikilvægt skref sem mun umbylta starfsemi opinberrar skjalavörslu til frambúðar. Tilkynningar um rafræn gagnasöfn borgarinnar eru nú móttæknar í gegnum island.is <https://island.is/rafraent-gagnasafn-borgarskjalasafn> og eru þegar komnar í ferlaða úrvinnslu. 12 tilkynningar eru í bið, 16 tilkynningar eru í vinnslu og búið er að afgreiða tilkynningar fyrir 15 gagnasöfn. Fleiri tilkynningar berast reglulega og samþykkt þeirra gerir stofnunum borgarinnar kleift að hefja rafræna skjalavörslu þar sem ekki þarf að skila gögnum á pappír eins og áður. Þetta verkefni

mun stigmagnast þegar fram líða stundir og breyta Borgarskjalasafni úr hefðbundnu skjalasafni í tæknivætt gagnasafn með áherslu á langtímarvarðveislu rafrænna gagna borgarinnar. Borgarskjalasafn Reykjavíkur er hluti af framsýnum stafrænum umbreytingum borgarinnar og mun langtímarvarðveisla rafrænna gagnasafna marka stór skref í sögu safnsins.

Núverandi staða tilkynninga um rafræn gagnasöfn

- Móttæknar tilkynningar **43**
- Afgreiddar tilkynningar **26**
  - Varðveisluskyld gagnasöfn **17**
  - Ekki varðveisluskyld **9**(Skv. lögum þarf að grisjunarbeiðni til afgreiðslu ÞÍ)
- Í vinnslu **17**

Engar tilkynningar eru í bið og nýjar tilkynningar eru að berast og kallað verður eftir fleirum í seinni yfirferð kortlagningar kerfa borgarinnar.

Framtíðarskipulag

Stafræn vegferð safnsins hefur verið í brennidepli frá árinu 2018. Markmiðið er að færa safnið inn á nýjar slóðir tæknilausna þar sem einblínt er á hagræðingu með nútímalegri lausnum og högun í tækni. Þannig sé hægt að bæta þjónustuviðmót og upplýsingagjöf með notendamiðaðri nálgun út frá þörfum þeirra sem til safnsins leita.

Undirbúningur rafrænnar langtímarvörslu hefur gengið miklu hraðar en Borgarskjalasafn átti von á árið 2014 eða 2018. Safnið hefur fundað með öllum sviðum, skrifstofum og fyrirtækjum borgarinnar og fengið þau til að kortleggja gagnasöfn sín. Þá hefur safnið verið í samstarfi við UTR - tölvudeild borgarinnar um kortlagningu rafrænna gagnasafna og er nú að hefja seinni fundaröð sína með aðilum borgarinnar við að ná heildarmynd af kerfum. Safnið hefur afgreitt stóran hluta fyrirbyggjandi tilkynninga um rafræn gagnakerfi og er einungis þörf á að hluti þeirra kerfa komi í vörsluútgáfum til safnsins.

Kostnaðaráhrif þriðju sviðsmyndar gagnvart ríkinu eru vanmetin. Grunnforsenda í útreikningi KPMG við þriðju sviðsmynd gengur þ.a.l. ekki upp þar sem hún nær aðeins til þriggja ára. Leið 3 miðast þannig við að eingöngu sé greitt geymslugjald fyrir núverandi skjöl og það sem er þegar móttakið af rafrænum skjölum. Ekki verði greitt fyrir aðrar þjónustur eða verkefni. Borgin mun alltaf þurfa að greiða fyrir varðveislu gagna sinna um ókomna tíð.

Gjaldskrá ÞÍ getur tekið breytingum og er sennilegt að hún geri það. Í lögum um opinber skjalasöfn greiða sveitarfélög skv. gjaldskrá sem ráðherra setur. Gjaldskrárliðir t.d. er varða vörslu skjala geta tekið breytingum síðar meir. Þriðja sviðsmyndin miðar við núverandi gjaldskrá ÞÍ og að eingöngu verði greitt geymslugjald. Engin aukning verði á skjalamagni og engin stafræn gögn til viðbótar berist á næstu árum eða áratugum. Grunnforsenda í útreikningi KPMG við þriðju sviðsmynd gengur ekki upp þar sem hún gerir ekki ráð fyrir mögulegum gjaldskrárhækkunum eða aukningu á skjala og gagnamagni.

Til viðbótar er lagt til í þriðju sviðsmyndinni að skanna allan safnkost BsR til þess að borgin hafi framtíðaraðgang að safnkostinum án þess að greina kostnað við slíka skönnun frekar.

Borginni, sem afhendingarskyldum aðila, verður áfram skylt að haga skjalastjórn sinni og skjalavörslu í samræmi við lög og reglur ÞÍ. Sá kostnaður sem fylgir því mun áfram vera til staðar s.s. ráðgjöf, eftirlit, frágangur og varðveisla þó aðrir aðilar taki yfir verkefni Borgarskjalasafns.

Þá er lagt til í skýrslu KPMG að Borgarsögusafn taki við menningarhlutverki Borgarskjalasafns. Hér er um lagalega breytingu um að ræða sem ekki er rædd frekar. Frumrit skjala eru ekki lánuð til sýninga og því þyrfti Borgarsögusafn ávallt að afrita, eða birta þau rafrænt í nánú samstarfi við skjalasafnið og þá sérstaklega hvað varðar aðgengi s.s. hvað varðar upplýsingarétt og aðgangsréttinda.

Í skýrslu KPMG segir: “Einnig er hægt að auka samstarf bókasafna og Þjóðskjalasafns en samkvæmt lögum um opinber skjalasöfn geta bókasöfn verið milliliður við opinber

skjalasöfn um aðgang að pappírsskjölum”. Starfsmenn Borgarbókasafns hafa eða öður ekki menntun eða reynslu af því að afgreiðsla úr skjölum borgarstofnana og meta hvort aðgangur sé heimill samkvæmt mismunandi löggjöf. Þar getur verið um að ræða til dæmis að veita aðgang að barnaverndarmálum, greiningargögnum, samningum frá fyrirtækjum borgarinnar.

Benda má að lög um opinber skjalasöfn nr. 77/2014 segja í gr. 19. Um útlán skjala:

- *Afhendingarskyldir aðilar eiga rétt á að fá lánuð skjöl eða að fá afrit skjala sem þeir hafa afhent opinberu skjalasafni þurfi þeir á þeim að halda við störf sín.*
- *Opinberum skjalasöfnum er heimilt að lána skjöl til notkunar í öðrum opinberum skjalasöfnum, í handritasafni Landsbókasafns Íslands – Háskólabókasafns eða öðrum söfnum og rannsóknarstofnunum ef aðstaða er þar til að varðveita skjöl tryggilega. Heimilt er að binda slíka útlán skilyrðum um viðhlítandi öryggisráðstafanir til varðveislu skjalanna. Önnur útlán skjala en um getur í 1. og 2. mgr. eru að jafnaði óheimil.*

Ekki er vitað til þess að Borgarbókasafnið hafi slíka aðstöðu eða geti uppfyllt þau skilyrði sem gerð eru til skjalasafna.

Ekkert kemur fram í skýrslu KPMG hvað verði um um 700 einkaskjalasöfn sem Borgarskjalasafni hefur tekið að sér að varðveita.

Að lokum er lagt til að borgarráð taki ákvörðun um að fara alfarið í rafræna langtímarvarðveislu frá ákveðnum tímapunkti. Það væri styrkur fyrir Borgarskjalasafn og hefur verið gert á Norðurlöndum. Við það myndu skapast algjörlega nýjar forsendur við framtíðarskipulag og kostnað Borgarskjalasafns og mikilvægi þess innan Reykjavíkurborgar.

Svanhildur Bogadóttir
borgarskjalavörður